

AKTUELT OM SOVÆRNET

41/1970

Thostrup, SS.:

AKTUELT OM SØVÆRNET

A K T U E L T O M S Ø V Æ R N E T

(CH SVN foredrag i Søe-Lieutenant-Selskabet den 31/3 1966).

Det var mig en ære at modtage Bestyrelsens opfordring til at tale i Søe-Lieutenant Selskabet - og det er med glæde, at jeg nu efterkommer denne.

~~Jeg beder om, at De vil betragte min orientering som i sin helhed FORTROLIG - selv om mange enkeltheder ikke er klassificerede.~~

Efter aftale med formanden er jeg rede til at modtage spørgsmål og søge sådanne besvaret, evt. med assistance fra chefen for Søværnsstaben eller Søværnsstabens afdelingschefer.

INDLEDNING.

Som almindeligt grundlag for de emner, jeg i aften berører, vil jeg indledningsvis resumere de strategiske og militærpolitiske forhold, der for tiden særligt gør sig gældende.

Den nuværende udenrigspolitiske situation indenfor det europæiske område bærer i mange henseender præg af afspænding i forhold til tidligere.

Det må imidlertid erindres, at Sovjet i perioden 1940-48 - altså for mindre end 30 år siden - dels annekterede grænseterritorier i Europa på ca. 520.000 km² med ca. 25 mill. indbyggere, dels skaffede sig fast kontrol over andre ca. 1.000.000 km² i Østeuropa og på Balkan med ialt 87 mill. ikke-russiske indbyggere. Gennem denne ekspansion, der stadig er en militærpolitisk realitet, forlængedes den af Sovjet beherskede kyst i Østersøen fra ca. 100 til ca. 2000 km.

Det er også en realitet, at der i Østeuropa - bl.a. i nærheden af de europæiske NATO-landes grænser - er placeret overordentligt stærke militære styrker af alle værn.

Hvad Sovjets sømilitære forhold angår, kan vi i materiel henseende konstatere en stadig kvalitetsforbedring gennem løbende fornyelser og moderniseringer, og med hensyn til aktivitet er der også tydelige fremskridt at spore, bl.a. større øvelser på det åbne hav.

Når det hertil føjes, at Sovjets orlogsflåde nu er den næststørste i verden, og at dens handelsflåde har gennemgået en meget kraftig udvikling og i stigende grad anvendes på verdenshavene, må vi konkludere, at det tidligere så kontinentalt prægede Rusland har vist voksende maritim forståelse og har udviklet store maritime interesser. Meget tyder på, at Sovjet har blikket åbent for en maritim strategis muligheder, hvilket ej bør negligeres.

Som følge dels af den risiko som består i, at uro andre steder i verden kan brede sig, dels af det militære potentiel, som står over for os, kan vi konstatere, at der eksisterer - eller hurtigt kan udvikle sig - en konkret militær trussel.

Den almindelige militære situation i dag karakteriseres iøvrigt derved, at Sovjet gennem de senere år har øget sit kernevåbenarsenal og fremføringspotentiel så kraftigt, at en vis ligevægt med USA er opnået.

Dette har medført, at massiv gengældelse med kernevåben af angreb af enhver art for begge parter vedkommende må forekomme politisk meningsløs, og en beregnet og frivillig iværksættelse af en kernevåbenkrig må under de herskende omstændigheder anses for mindre sandsynlig.

Til gengæld synes muligheden for begrænsede, hurtigt gennemførte aggressioner med konventionelle styrker under dække af kernevåbenbalancen at burde holdes for øje som en fare i højere grad end for blot få år siden - medmindre det lokale, militære beredskab gennem sit omfang og sin styrke forlods virker tilstrækkeligt afskrækkende, d.v.s. så stærkt, at en evt. aktion vil tvinges op i et sådant plan, at der består åbenbar risiko for ukontrolleret udvidelse af konflikten.

At forsvarsordningen af 1960 er udformet på denne baggrund og i tilslutning til solidaritetstanken i Atlantpagten viser følgende bemærkning, som i sin tid fremsattes i tilknytning til lovforslaget:

"Som et led i det samlede NATO-forsvar må det enkelte land råde over styrker inden for alle tre værn til umiddelbart forsvar mod eventuelle angreb. Danmarks beliggenhed gør det særligt vigtigt, at der på dansk område findes sådanne forsvarsstyrker, der er beredte til øjeblikkelig indsats imod forsøg på en uvarslet, hurtigt gennemført aktion mod Danmark, således at NATO-styrker får mulighed for at yde hjælp i tide".

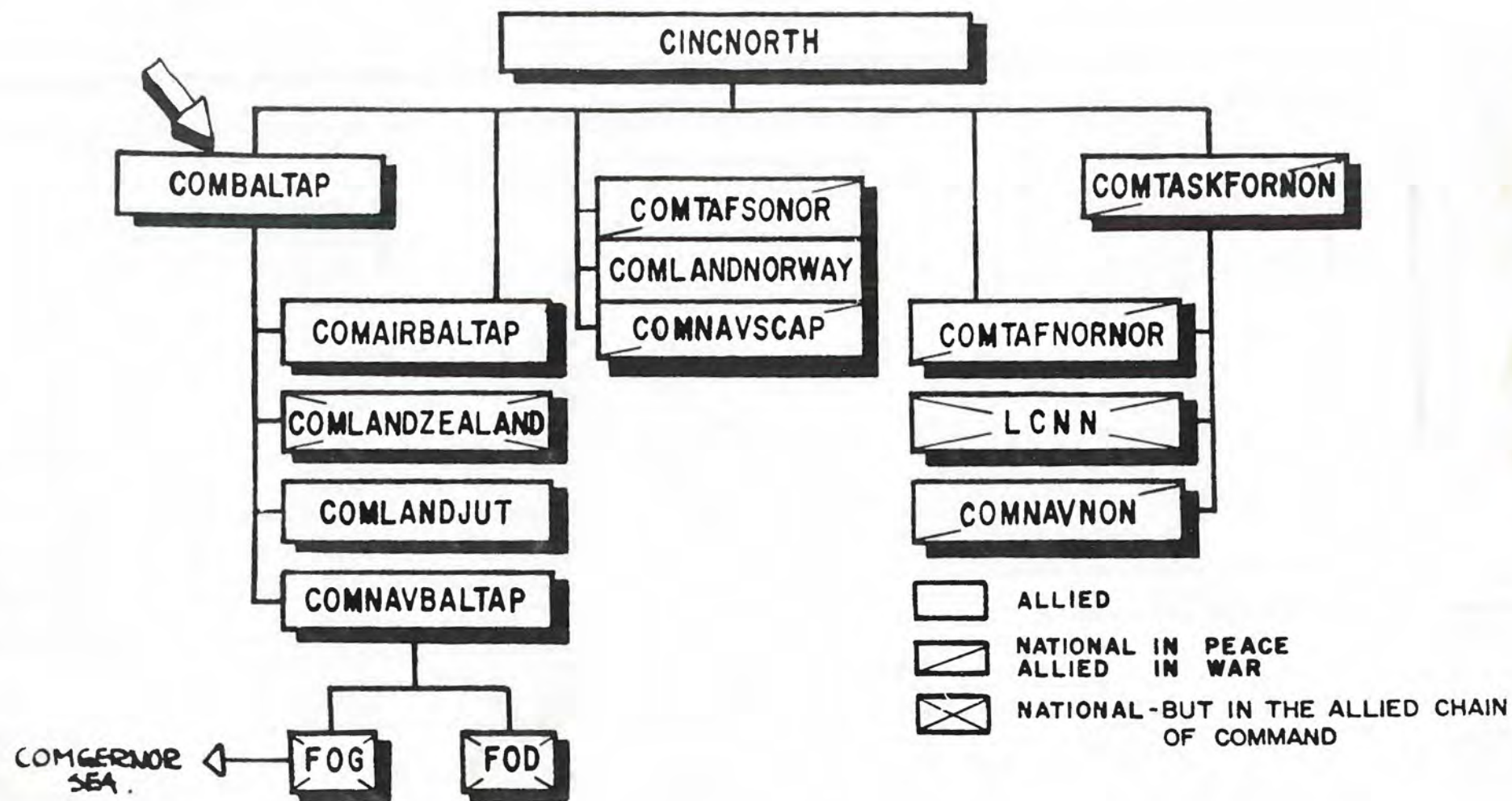
Hertil kan føjes, at Danmarks tilslutning i 1961 til oprettelse af den såkaldte enhedskommando (Figur 1) var en naturlig ajourføring af det oprindelige NATO-kommandosystem i Nordeuropa. Lad mig i denne forbindelse som min opfattelse bemærke, at det i påkommende tilfælde må være i dansk interesse tidligst og hurtigst muligt at få dette kommandosystem aktiveret og søge NATO solidaritet manifesteret.

NATO's strategi er ifølge Atlantpagten defensiv.

Jeg vil gerne i denne forbindelse understrege, at begrebet "fremskudt strategi", der i sin tid indførtes i NATO, skal opfattes i relation til det meget tilbagetrukne forsvar, d.v.s. Rhinlinien, som oprindeligt var eneste praktiske mulighed i Centraleuropa.

Fremskudt strategi betyder således, at fjenden så vidt muligt skal hindres i at erobre og fastholde noget NATO territorium, hvis han trods alt indlader sig på aggression.

CINCNORTH'S CHAIN OF COMMAND

FIGUR 1

Den store strategiske betydning, vort område har, derved: at adgangen fra Østersøen til de åbne have - og omvendt - går gennem vore farvande, at landterritoriet er gunstigt beliggende for placering af varslingsanlæg og flyvestationer, og at området som helhed udgør en vigtig flankeposition i forhold til Centraleuropa, medfører, at Danmark i tilfælde af en opstående konflikt næppe vil få lov til at henligge uberørt.

I påkommende tilfælde vil der fra Warszawapagtens side kunne rettes en alvorlig militær trussel såvel over land som gennem luften og ad søvejen mod vort område.

Et landværts angreb må dog passere Slesvig-Holsten og vil altså inddrage Vesttyskland, hvorved der selvsagt ikke kan blive tale om nogen begrænset affære.

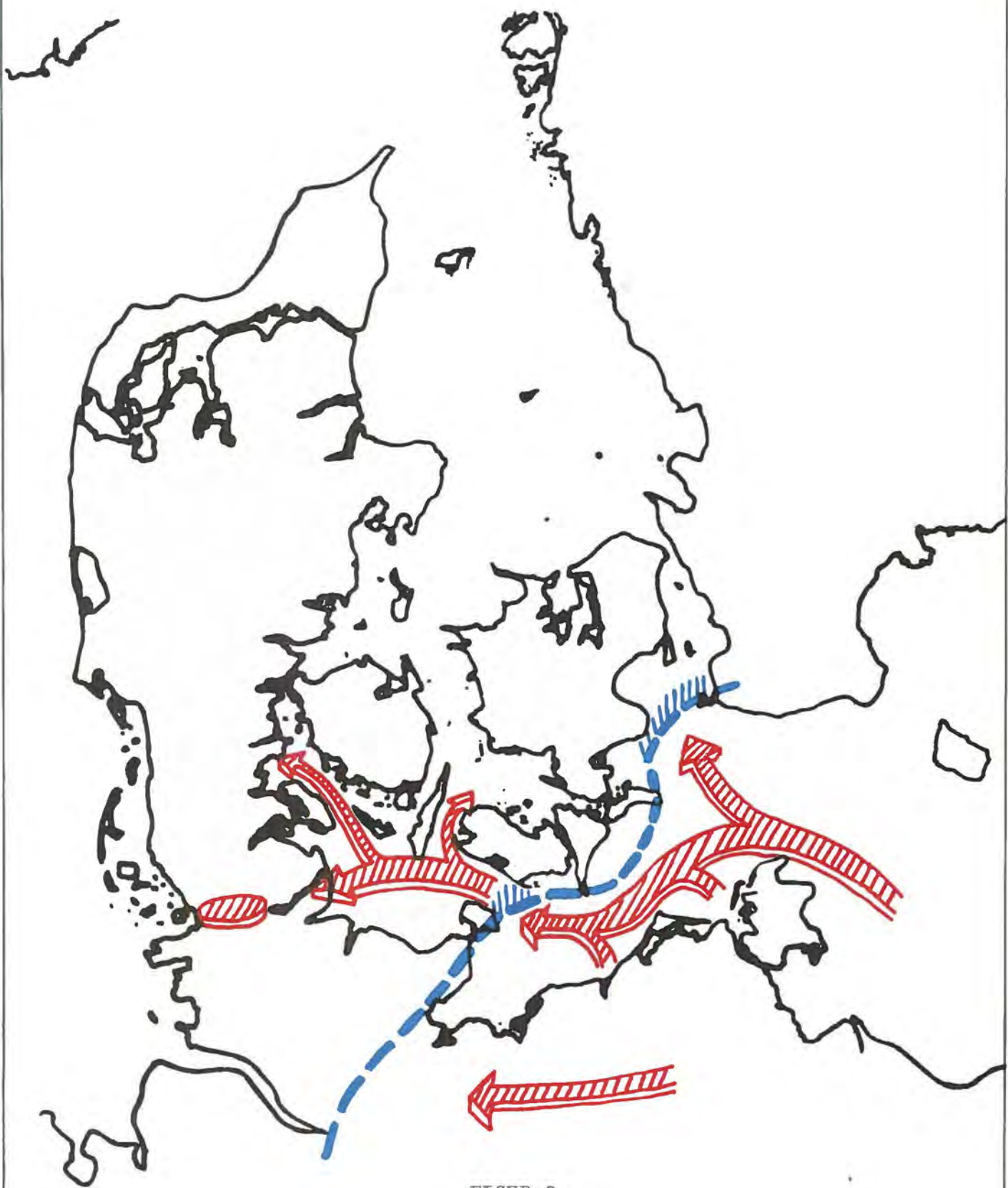
Tilsigtes en sådan mod dansk område alene, må angrebet komme luft- eller søværts eller på begge disse måder, og vi må i denne forbindelse erindre, at en angriber forud for åbning af fjendtligheder bl.a. vil kunne drage fordel af opmarch over frit hav (Figur 2).

De geografiske faktorer og vore begrænsede ressourcer tilsiger os at forme en forsvarskoncept, som bygger på etablering af maritime spærrezoner ved adgangene østfra til Sund og Bælter, bl.a. ved anvendelse af miner. Formålet må være at dække vitale dele af vort territorium og i størst mulig grad støtte det lokale forsvar heraf - med andre ord et invasionsforsvar - samt i øvrigt - i læ af spærrezonerne - at søge vore indre farvande udnyttet som tilførsels- og forbindelsesveje, herunder at forbedre og sikre landstyrkernes mobilitet.

Den her givne formulering udtrykker en defensiv strategi i god samklang med Atlantpagten, men forhindrer naturligvis ikke, at princippet om offensiv handling efterleves, således at der bliver tale om en aktiv defensiv, hvorved vi også bør søge at skabe rimelig dybde i forsvaret.

Der er to områder, som især har betydning for søforsvaret, nemlig Sundet sydlige del med nærmest tilstødende farvande og Fehmern Bælt (Begge angivet med blått på Figur 2).

For Søværnets vedkommende er det i ganske særlig grad forsvarsopgaverne i Sundområdet med adgangen til Sjællands udsatte kyster - herunder søvejen til hovedstaden - som må komme i forgrunden - ikke mindst overfor en evt. trussel om lokalt overfald.

FIGUR 2

Dette betyder på ingen måde, at der ikke er interesse for Fehmern Bælt, men sagen er, at SVN, bortset fra enkelte enheder til overvågning og lokale opgaver i bælterne, ikke kan afse nogle af vore i forvejen utilstrækkelige styrker til dette farvand.

Fehmern Bælt må dækkes af andre NATO-styrker, men jeg vil dog gerne henlede opmærksomheden på dette strædes overordentlig store betydning.

Et velafpasset og dristigt ført stød herigennem kan have sigte mod kysten mellem Kielerkanalen og Schlien med det formål at gen-nemskære den jyske halvø. Samtidigt åbnes adgang til Store Bælt, Lille Bælt og Fyen. Hvis hovedparten af vor felthær stod i Holsten, ville en sådan udvikling kunne føre til en katastrofe.

Forsvaret af Fehmern Bælt er derfor særdeles vigtigt, thi her dækkes den jyske - og slesvig-holstenske - flanke, hvorved det fremskudte landforsvar sikres, og her ligger det fremskudte forsvar af vore interne forbindelser.

Det er derfor naturligt at betragte området fra Elben mellem Lauenburg og Hamburg over Fehmern, Lolland-Falster og Møn mod Falsterbo som hovedforsvarslinien, der holdes sammen af en maritim strategi (jf. Figur 2).

De styrker, Søværnet skal råde over til løsningen af sine opgaver, fremgår af Forsvarsloven af 1960, hvorved man - som følge af at udviklingen siden 1951 var gået skævt - tilsigtede at skabe balance mellem målsætning og de fremtidige bevillinger.

Balancen mellem mål og midler søgtes genoprettet dels ved reducerede styrkemål, dels ved en forhøjelse af værnenes driftsbudgetter, der yderligere forudsattes reguleret i takt med den fremtidige pris- og lønudvikling.

Forsvarsloven har nu virket i godt 5 år, og vi må konstatere, at situationen i dag er den, at Søværnet endnu ikke er opbygget til de krav og de mål, der blev stillet os i Forsvarsloven, hvilket jeg skal redegøre for lidt senere. Dette gælder dog ikke alene for Søværnet, men også for de øvrige værn, og i konsekvens heraf nedsatte Forsvarsministeren i sommeren i 1965 Det forsvarspolitiske Udvalg, som især skal overveje forswarets økonomi og organisation.

Opnåelse af balance søges jo i øvrigt ikke blot i Danmark. Den tekniske udvikling og den internationale, økonomiske udvikling bevirker, at så godt som alle vore NATO-partnere søger at forenkle, reducere og rationalisere forswarets komponenter, hvor dette kan ske uden større skade, og hele spørgsmålet er også særdeles levende i NATO's koordinerende organer.

ØKONOMI:

Lad mig herefter omtale de økonomiske forudsætninger for Søværnets virke i dag.

Søværnet får sine midler på 2 principielt forskellige budgetter:

Dels på et driftsbudget (Finanslovens paragraf 22)

dels på et investeringsbudget (Finanslovens paragraf 27).

Ifølge 1960-Loven skulle der regnes med 161 millioner kroner til drift af et søværn, som var udbygget til Forsvarslovens målsætning.

Herudover blev der bevilget 12 millioner kroner til særlige formål, såsom fiskeriinspektion, søopmåling, søredningstjeneste, Kongeskib m.v.

I henhold til Lovens forudsætninger er disse beløb reguleret for pris- og lønstigninger m.m., og de oprindelige ca. 175 millioner kroner - Søværnets rammebeløb - er i indeværende finansår øget til 312,5 millioner kroner, hvortil kan lægges diverse indtægter, der giver et udgiftsbudget på ca. 340 millioner kroner - altså nærlig en fordobling i forhold til 1960.

Det er værd at bemærke:

at budgettet i år således ikke har større købekraft end de 173 millioner kroner i 1960.

Hertil kan føjes, at den tekniske udvikling har medført større udgifter til både anskaffelse og vedligeholdelse, og at Våbenhjælpen - der i et vist omfang sparede Søværnet for udgifter

til investeringer, til indkøb af reservedele og til uddannelse af personel - er bortfaldet. Disse 2 forhold er der endnu ikke ydet kompensation for, og driftsbudgettet er derfor blevet stadig mere anstrengt.

På investeringsbudgettet afholdes udgifter til anlæg og sådant materiel, der har lang levetid, og som er så kostbart, at det ikke hensigtsmæssigt kan indpasses i et årligt driftsbudget, det vil bl.a. sige fornyelser af Flådens skibe, anskaffelse af nye våben, elektronisk udstyr i større mængde m.v.

Praksis har udviklet sig således, at det af hensyn til langtidsplanlægning har været nødvendigt at angive, hvilke beløb Forsvaret som helhed kan disponere over 3 år frem i tiden, således at også investeringsbudgettet er blevet en art rammebevilling, hvilket i sin tid ikke var forudsat.

Prioritering af investeringer, som kan foretages for de ca. 600 millioner kroner, der for tiden disponeres over i en 3-årig periode til det samlede forsvar, foretages af Forsvarsstyrelsen efter indstilling fra værnskommandoerne, og løbende planer ajourføres og suppleres en gang årligt.

Skellet mellem anskaffelser på drifts- og investeringsregnskabet er ikke særlig skarpt, og eventuelle yderligere bevillinger på paragraf 27 kan således betyde væsentlige lettelser på driftsbudgettet, ligesom de 2 budgetafsnit altså ikke kan anskues isoleret.

Bevillingsadministrationen havde længe ligget hos Forsvarsministeriet, men i 1964 skete der den ændring, at budgetterne blev stillet til rådighed for værnskommandoerne, som herved fik mulighed for inden for de afstukne rammer at disponere friere og tidligere, og som herved kunne sikre, at midlerne blev anvendt, hvor den største effektivitet kunne opnås.

Til hjælp ved udøvelsen af denne funktion oprettedes i Søværnsstaben en Økonomiafdeling med et arbejdsområde, som det fremgår af nedenstående.

- Udarbejdelse af bidrag til bevillingslovene.
- Fordeling af bevilgede midler m.v.
- Udarbejdelse af statistiske og driftsøkonomiske analyser samt af supplerende bestemmelser for budget- og bevillingsforanstaltninger.

- Kontinuerlig kontrol med forbrug.
- Spørgsmål vedrørende aflønning af militært og civilt personel m.v.
- Behandling af sager vedrørende regnskab, revision, kantine og kostforplejningsadministration m.v.
- Kontrol med Søværnsstabens Kasse.

Da det i de senere år ikke har været politisk muligt at få forhøjet driftsbudgettet i takt med alle udgiftstigninger, måtte der tilvejebringes udgiftsbegrænsninger i form af besparelser, omlægninger og indskrænkninger på områder, hvor det berørte Søværnets beredskab mindst muligt.

Opmærksomheden har hidtil været rettet mod de personelbetonede omkostninger, såsom løn og diverse ydelser, der efterhånden beslaglagde mere end 70% af Søværnets driftsbudget, som det ses på figur 3.

Af konkrete eksempler på stedfundne omlægninger og indskrænkninger kan nævnes:

- Nedskæring af værnepligtsantallet, herunder teknikerlojtnanterne.
- Nedskæring af antallet af timelønnede arbejdere m.v. samt
- Ændring i vagts- og afspadseringspraksis.

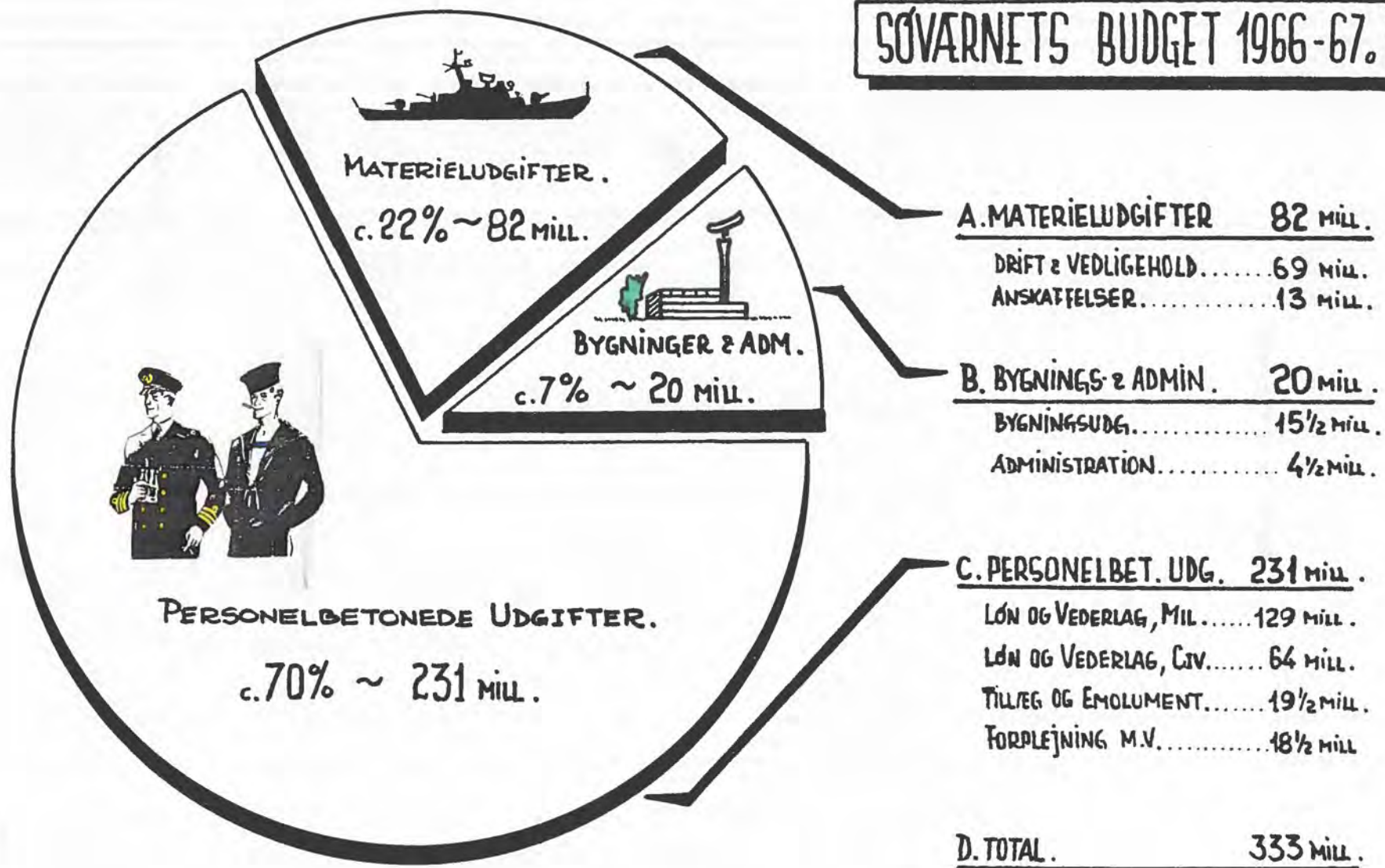
Endvidere kan med hensyn til etableringer eller lignende af mere sekundær betydning nævnes:

- Nedskæring af antallet af bemandede kystudkigsstationer.
- Nedlæggelse af visse enheder i fredstid, således inden for 40 mm kanonluftforsvaret.
- Ændring af beredskabet ved 150 mm batteriet på Langelandsfort og
- Kommandostrykning med forslag om nedlæggelse af bl.a. Marinestation Stenderup Hage og Kystradarstation Røsnæs.

Lad mig lige gøre det helt klart, at besparelser, hvor de så end opnås på Søværnets driftsbudget, ikke går tilbage til Statskassen, men kan tjene til at forbedre Søværnets samlede beredskab, når der disponeres rettidigt.

Jeg kan rekapitulere Søværnets økonomiske situation derhen, at den tekniske udvikling og Våbenhjælpens bortfald har medført, at den finansielle stilling i dag er meget anstrengt.

SØVARNETS BUDGET 1966-67.

FIGUR 3

Forsvarsministeren har erkendt det uholdbare i denne situation og har med henblik på videre overvejelser i Det forsvarspolitiske Udvalg anmodet værnskommandoerne om, under iagttagelse af visse retningslinier, at vurdere og redegøre for de foreliggende driftsøkonomiske tilpasningsmuligheder, herunder mulighederne for at gennemføre en forenkling af værnenes organisation samt en begrænsning og nedlæggelse af etableringer af sekundær betydning for Forsvarets beredskab.

Søværnets vurdering, der netop er udarbejdet, er baseret på Forsvarslovens forudsætninger, således bl.a. styrkemålene, udrustningsintensiteten og rammebudgettet.

Medinddraget er de forenklinger i Søværnets organisation, herunder begrænsninger og nedlæggelser af etableringer af sekundær betydning, som allerede er gennemført, men udover at sige dette, er det for tidligt at komme ind på enkeltheder i denne sag.

Sideløbende med udarbejdelsen af nævnte vurdering har Administrationsrådet - det tidligere Forvaltningsnævn - foretaget undersøgelser, som berører Søværnet, således Orlogsværftets forhold samt Nyboders forvaltning, og Rådet er i øjeblikket i færd med en undersøgelse af Søværnets tekniske tjeneste med henblik på forenkling og rationalisering. Undersøgelsens resultat vil imidlertid først foreligge i slutningen af dette år.

Søværnsskommandoen har endvidere for nylig iværksat overvejelser om indførelse af Elektronisk Data Behandling på det administrative område for også herigennem at opnå forenkling.

Såfremt det imidlertid gennem rationaliseringsforanstaltninger m.v. ikke er gør ligt at finde midler til gennemførelse af enhver ønskelig aktivitet, må der foretages en yderligere prioritering, der tilsigter, at det størst mulige beredskab opnås inden for de givne muligheder, og ved denne vurdering må der ses på omkostningerne ved drift og vedligeholdelse af såvel skibe som landetableringer og herunder også de tekniske institutioner og flådestationer.

MATERIEL.

Lad os derpå betragte situationen med hensyn til materiel og anlæg.

Det skibsmateriel, der i dag er til rådighed og i operativ tjeneste, er bekendt og er vist på figur 4 som de sorte enheder.

Under bygning er 2 fregatter af PEDER SKRAM-klassen, 2 undervandsbåde af NARHVALEN-klassen og 3 torpedobåde således som vist med sort omrids på figur 4. Disse enheder færdiggøres og indlemmes i Flådens tal i løbet af de kommende 2 år.

For at bringe Flådens tal op på Forsvarslovens mindstemål mangler Søværnet herefter 2 fregatter og 2 torpedobåde.

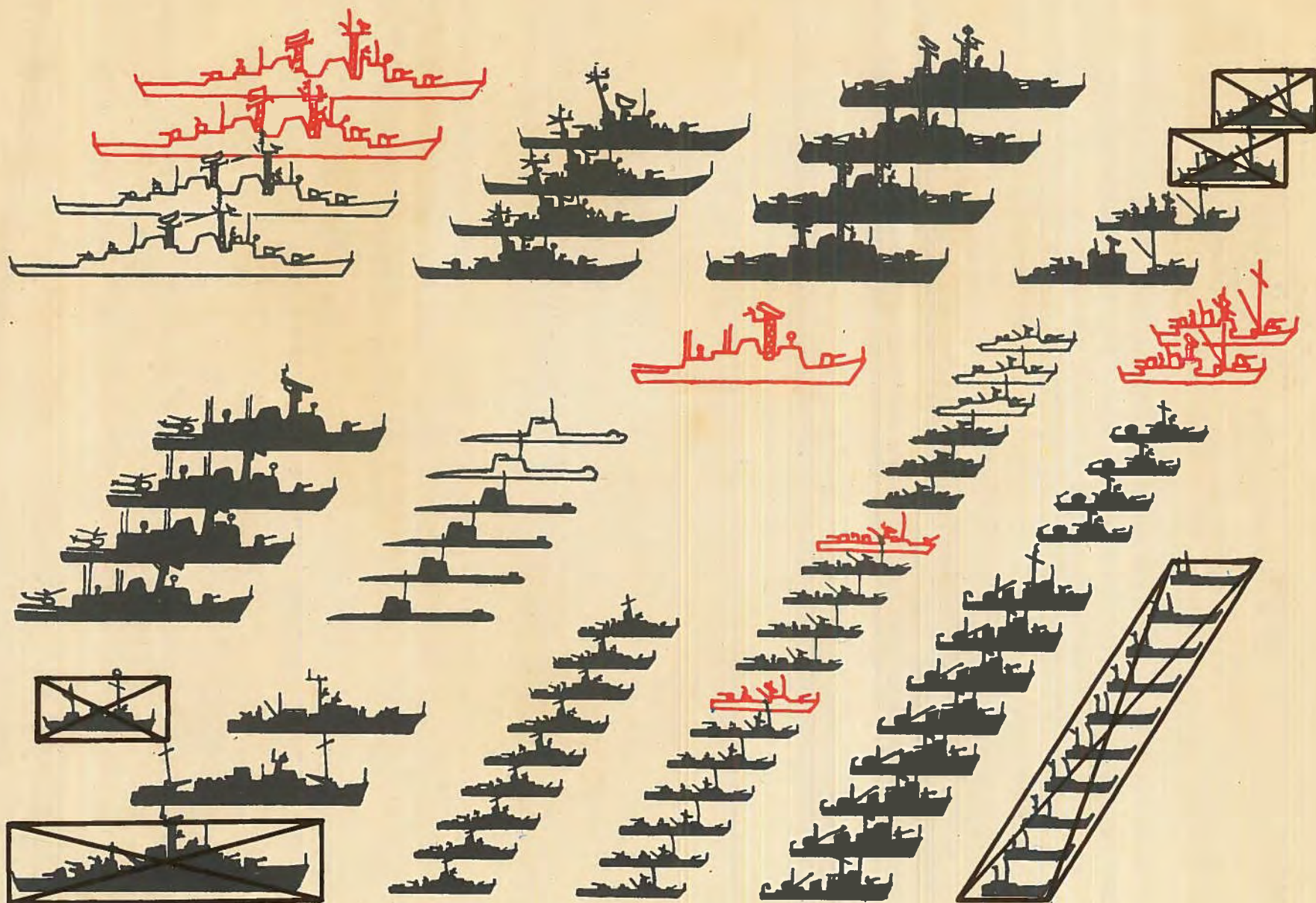
Endvidere vil bl.a. 2 minelæggere og 1 skoleskib udgå af Flådens tal inden for de nærmest kommende år.

Søværnets samlede nybygnings- og erstatningsbygningsprogram inden for de nærmeste år fremgår herefter af de med rødt markerede enheder på figur 4.

Mulighederne for at få dette program gennemført inden for de næste 4-5 år kan ikke klart vurderes på nuværende tidspunkt, men selv om der i øjeblikket er et stort pres på offentlige investeringsmidler på alle områder, vil jeg mene, at der er rimelig chance for i løbet af de kommende år at få nybygningsprogrammet påbegyndt.

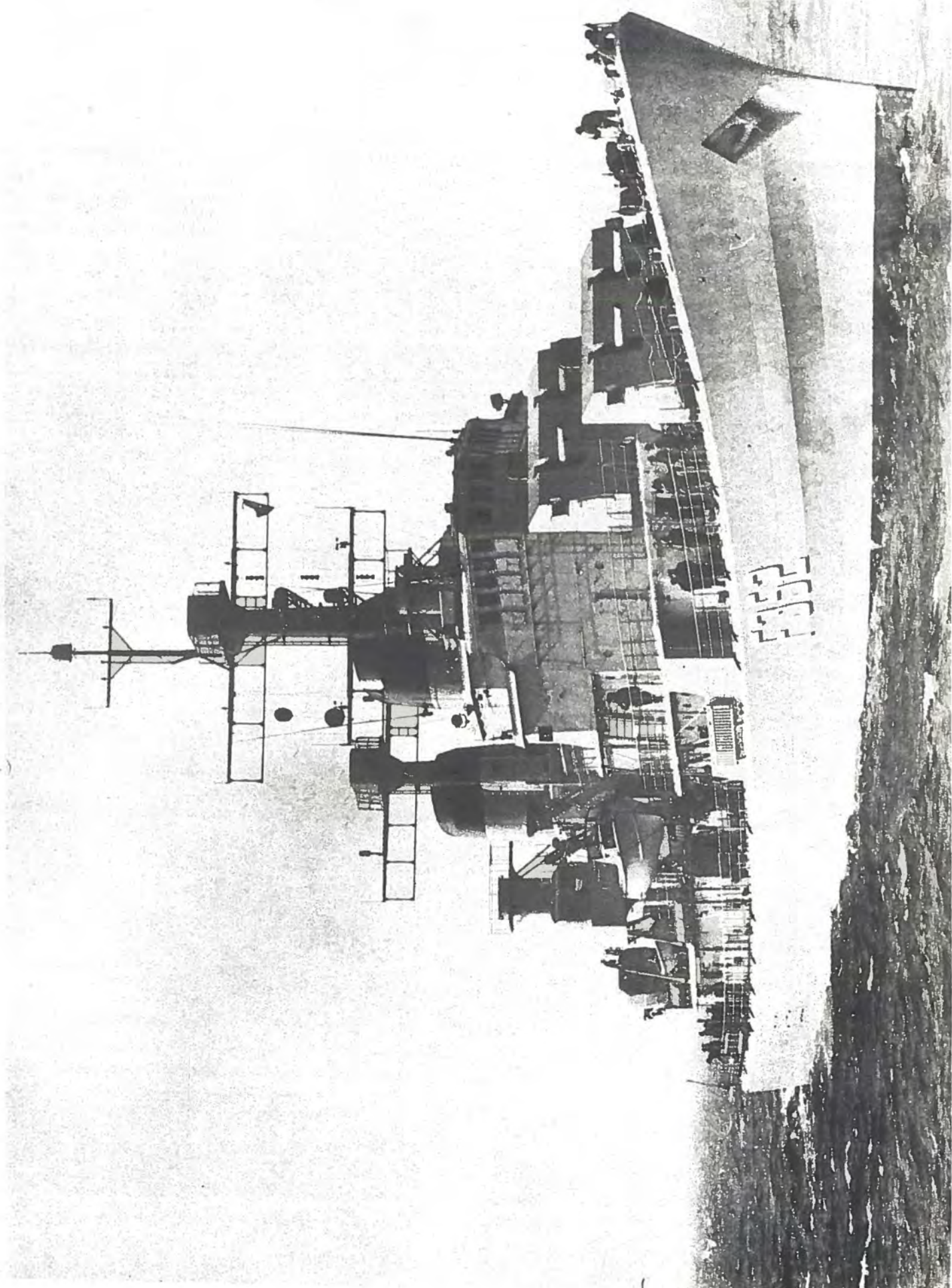
For så vidt angår de 2 større enheder, fregatterne PEDER SKRAM og HERLUF TROLLE, kan jeg meddele, at PEDER SKRAM nu har afsluttet sine 4 værftsprøvesejladser med tilfredsstillende resultat - bl.a. opnåedes en fart på 33 knob. Kommandohejsningen finder sted den 6. april, og endelig overdragelse til Søværnet fra de amerikanske myndigheder forventes i løbet af maj måned. (Figur 5A og 5B).

Det er tanken, at PEDER SKRAM i ca. 1 år stilles til rådighed for de tekniske institutioner med henblik på prøver og installationer. I oktober 1967 påbegyndes konstabelskole om bord, såfremt ildledelsesanlægget på dette tidspunkt er færdiginstalleret, og PEDER SKRAM vil herefter indlede sit første uddannelses- og beredskabstogt. Det er endnu ikke klart, hvornår HERLUF TROLLE vil kunne følge efter, men så meget kan siges, at fregatten vil få sin konstabelbesætning omkring oktober 1968, og den vil indtil da have værnepligtig besætning.

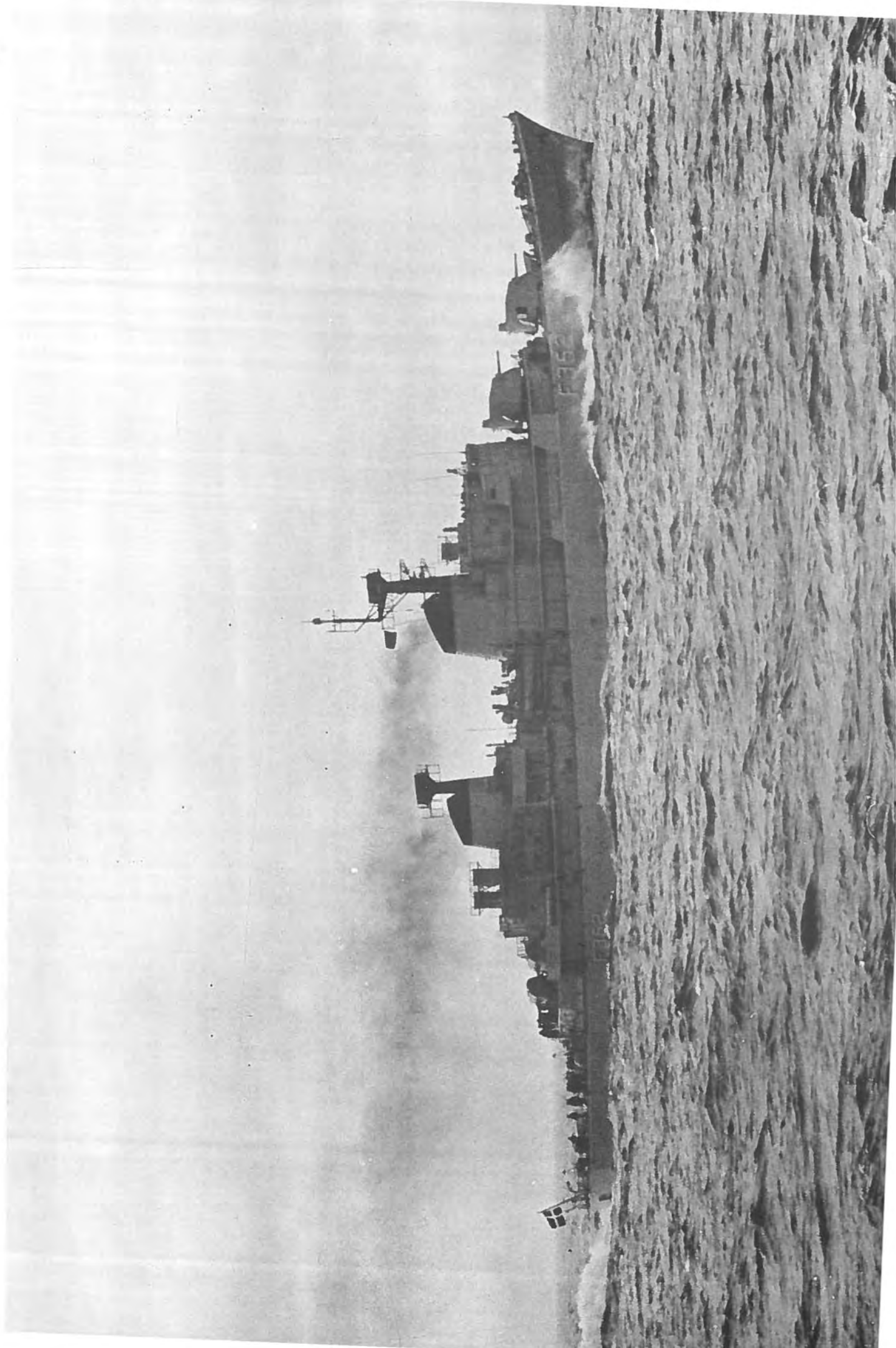

FIGUR 4

ENHEDER DER UDGÅR INDEN 1970.

FIGUR 5A

I bemærkningerne til Forsvarsloven er direkte anført de opgaver, som Søværnets større enheder i første række er udset til at varetage, nemlig invasionsforsvar, patruljetjeneste, dækning af minelægning m.v. Selv om fregatterne PEDER SKRAM og HERLUF TROLLE, som så meget andet, er et kompromis mellem det operativt ønskelige, det teknisk mulige og det økonomisk opnåelige, må det konstateres, at væsentlige af de stillede krav er opfyldt, ligesom der - for så vidt angår senere forbedrede installationer - er tilvejebragt muligheder for, at sådanne kan indpasses i projektet.

En supplerung af den ufuldstændige armering overvejes, som De blev bekendt med gennem Artilleriinspektorens foredrag her i Selskabet for nylig.

Udviklingen inden for missilområdet, for så vidt angår sådanne projekter, som skønnes af interesse for Søværnet, følges til stadighed:

Dels gennem NATO arbejdsgrupper, som beskæftiger sig med "Close Range and Medium Range Ship-Air-Missiles" i mindre enheder og

dels gennem Søværnets Missilgruppe.

Herudover har Søværnsstaben intensiveret studiet af de problemer, som må klarlægges forud for indførelse af missilbevæbning i visse af Flådens skibe ved gennem operationsanalytiske studier at konstatere omfanget af Søværnets behov.

Da de operative problemer ved indførelsen af sømålsmissiler er mangesidede, er en grundig operativ analyse nødvendig. Her må det også vurderes, om de opgaver, som kræver sømålsmissiler, eventuelt med fordel kunne løses med moderne torpedoer i vor situation. Endvidere må det undersøges, om det er søbårne eller landbaserede missilsystemer, som eventuelt skal indføres, eller muligvis en kombination af disse.

Analysen er således meget omfattende, og Søværnsstaben tilstræber derfor som et første skridt at begrænse den ved en klar opstilling af forudsætninger og faktorer, som f.eks. politiske og internationale forhold, krigsførelsens art, styrkesammenligning samt økonomiske og logistiske forhold.

Hvad enten man finder frem til, at luftmålsmissiler eller somålsmissiler eller begge indføres i Soværnet, må man gøre sig klart, at der formentlig tidligst i begyndelsen af 1970'erne vil være fornøden teknisk og økonomisk baggrund for noget sådant.

For så vidt angår fremtidig bygning af større enheder, kan jeg bemærke, at overvejelserne går ud på, at disse fra begyndelsen armeres med en i forhold til PEDER SKRAM-klassen lettere "Dual Purpose"-kanontype og med et langtrækkende, slagkraftigt antiskibsvåben, det være sig torpedo eller missil, afhængig af resultatet af den løbende undersøgelse. Øvrige våben og elektronisk samt maskinelt udstyr påregnes i videst muligt omfang standardiseret med PEDER SKRAM klassens, idet afgørende vægt dog må lægges på mindre displacement og mindre bekostning.

I tilslutning til det foregående, vil jeg gerne understrege, at der i fredstid - udover den påkrævede farvandsovervågning og det nødvendige beredskab - er behov for løsning af en række særlige opgaver, knyttet til begrebet sikring og udøvelse af suveræniteten.

Disse særlige opgaver - som jeg i øvrigt lægger megen vægt på - falder især inden for områderne fiskeriinspektion, stations- og redningstjeneste samt opmåling og efter behov politimyndighed til søs, og de forekommer såvel i de Danmark omgivende farvande som ved Grønland og Færøerne. På figur 6 ses indsatsen i Grønland i kalenderåret 1965, for så vidt angår fiskeriinspektion og scoopmåling.

Det er mit absolutte indtryk, at de nye inspektionsskibes indsats har været en medvirkende årsag til, dels at nedsætte det ulovlige fiskeri ved Færøerne og Grønland, dels at understøtte Anklagemyndigheden med mere overbevisende materiale. Det er således en kendsgerning, at de 2 sidste retssager, der ved Retten i Thorshavn resulterede i domme for ulovligt fiskeri, ikke er blevet appelleret til Landsretten. På figur 7 ses indsatsen på Færøerne i kalenderåret 1965.

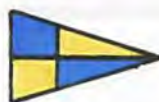
Fiskeriinspektionen, udført af et bevogtningsfartøj i sommeren og efteråret 1965 syd for Rømo, resulterede i flere anholdelser og efterfølgende domfældelse.

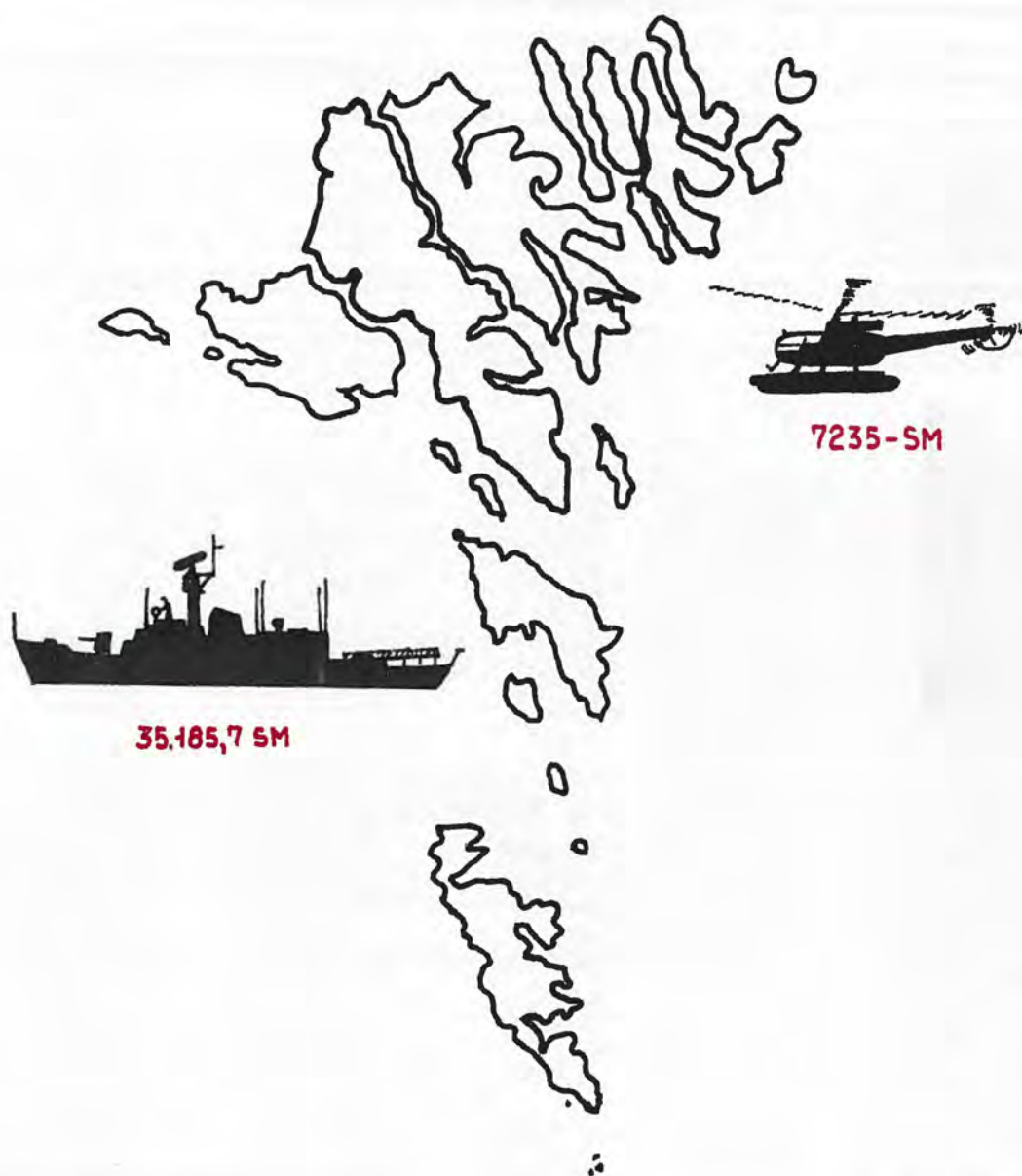
GRØNLAND 1965

FISKERIINSPEKTION
OG
SØOPMÅLING

FIGUR 6.

FISKERIINSPEKTION FÆRØERNE 1965

FIGUR 7

SKIB	PERIODE	UDSEJLET DISTANCE	ANTAL TIMER
FYLLA	14 JAN - 3 FEB	1227.0	106
VÆDDEREN	JAN - 7 JUL	15560.2	1471
INGOLF	JUL - 7 SEP	4434.0	404
VÆDDEREN	8 SEP - NOV	9327.5	923
HVIDBJØRNEN	NOV - DEC	796.0	84
VÆDDEREN	DEC	1490.0	142
FORLÆGNING TIL/FRA INSPEKTIONSOMRÅDET		2351.0	-
		35185.7 SM	-

Det er måske tilhørerne bekendt, at der snart kan forventes en udvidelse til 12 sømil af fiskerigrænsen i Nordsøen, Skagerrak og Kattegat. En sådan udvidelse har medført overvejelser i Søværnskommandoen, men det er endnu ikke klarlagt, om Fiskeriministeriets fartøjsmateriel alene skal varetage inspektionen - som det for øvrigt er fastlagt i "Lov om Saltvandsfiskeri" - eller om Søværnet i visse perioder eller måske endog permanent skal varetage inspektionen på søterritoriet i Nordsøen.

I forbindelse med fiskeriinspektionstjenesten vil jeg gerne give Dem en status for Søværnets Flyvetjeneste.

Det er Søværnskommandoens mål konstant at have 9-10 operative piloter til rådighed. For nærværende og indtil efteråret vil kun 5 piloter, alle fra første pilothold, have status som førstestepiloter under operationer fra skibe. Det andet hold piloter, bestående af 4 soløjtnanter af reserven, er omskoledet til ALOUETTEN (fig. 8) og har her i løbet af marts måned foretaget deres første starter og landinger fra HVIDBJØRNEN.

Til efteråret vil de ældste piloter af 1960-holdet blive frakommanderet for at overgå til anden tjeneste i Søværnet.

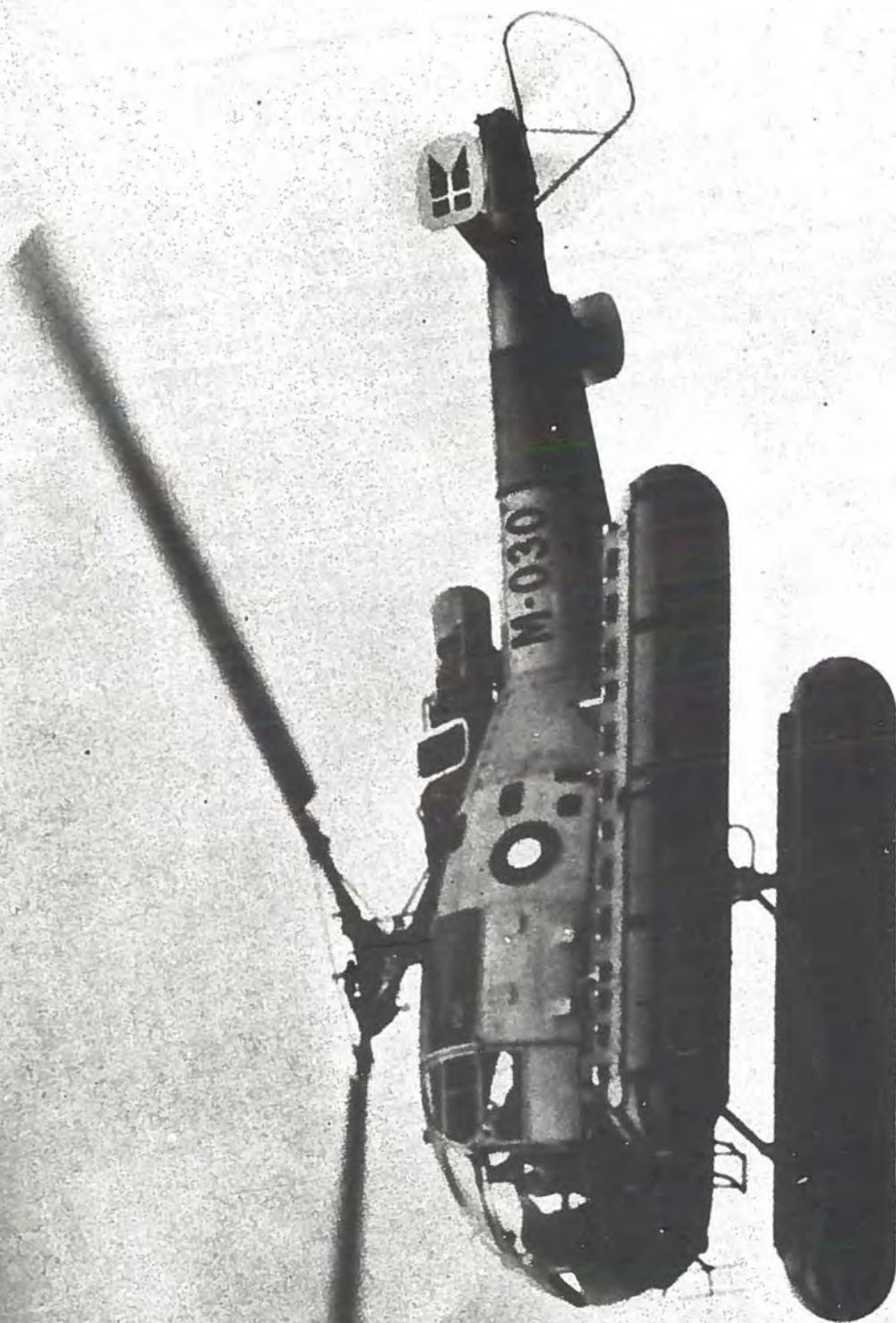
Tredie og fjerde hold piloter, henholdsvis på 2 og 1 mand, er under uddannelse i Canada og forventes at kunne påbegynde omskolingen til ALOUETTEN i efteråret 1966, henholdsvis efteråret 1967.

Pilotsituationen må i dag således siges at være nogenlunde tilfredsstillende. For teknikeres vedkommende har Søværnet som sådant ingen problemer, idet dette personel, som bekendt, i hvert fald indtil videre udstikkes af Flyvevåbnet.

Materielmæssigt råder Søværnet i dag over 5 helikoptere, men det samlede behov er 8, som forventes tilvejebragt inden for den godkendte 3-års-materielanskaffelsesplan.

For søredningstjenestens vedkommende er der skabt et godt og effektivt samarbejde mellem de militære og civile led med Søværnets operative Kommando i koordinatorens krævende rolle.

I 1965 var Søværnets operative Kommando involveret i godt 120 større SAR-operationer, der medførte, at 12 menneskeliv blev reddet, 6 hårdt sårede personer blev fra søen transporteret til nærmeste hospital, og i 12-15 tilfælde blev nødstedte personer og fartøjer bjærget.

FIGUR B

Inden for minestrykningstjenesten stilles der fortsat store krav til Søværnet. I 7 enheder af SUND-klassen er der af besparelseshensyn foretaget installationer, så anvendelse af minestrykningsmagneterne fra krigens dage er muliggjort.

Uanset at der rent teknisk kan siges at bestå en minefare i vore farvande, synes mulighederne for minedetonationer rent statistisk set at være minimale. Det overvejes derfor at gøre et nyt forsøg på at få ophævet sejladsrestriktionerne i danske farvande, hvorved Søværnet kan undgå store udgifter og for tidlig nedslidning af enheder og materiel.

Minestrykningsindsatsen i 1965 ses på Figur 9.

*

En gennemgribende revision af den i danske farvande tildel forældede soopmåling er nødvendig. Dette arbejde, tilligemed videreførelse af soopmålingen i Grønland, stiller øgede krav til materiel og personel. Anskaffelsen af yderligere specialfartøjer og modernisering af det elektroniske udstyr er påkrævet og iværksat.

*

Udbygningen og moderniseringen af Søværnets etableringer på land, således at de bliver i overensstemmelse med tidens krav er, som al anden byggevirksomhed inden for Staten, stærkt hæmmet af økonomiske og byggereregulerende faktorer.

Inden for de snævre rammer, som sættes for Forsvarets byggeaktivitet, har Søværnskommandoen gennem de sidste år måttet foretage en nøje prioritering af en række byggeprojekter, der atter af Forsvarschefen er indordnet i en fællesværns trangfølge. Det vil derfor fortsat være nødvendigt at indrette sig så godt, det er muligt, inden for de eksisterende anlæg, idet de nødvendigeste saneringsarbejder er eller vil blive iværksat i det omfang, Søværnets driftsbudget tillader det.

Af større byggesager kan jeg nævne, at Søværnets operative Kommandos bunkeranlæg i Århus, som har været under udbygning siden 1961, vil være færdigt i løbet af denne sommer.

Desuden er bevilling givet til erstatningsbyggeri for depoterne Tårnbæk, Hansted og Masnedø, og arbejdet påregnes snarest iværksat.

MINESTRYGNING 1965

A. NY FYRBAAKE LÆSØ RENDE
B. FÆRGERUTE BAGENKOP-KIEL
C. MINEFUND HIRSHOLMENE
D. MINEFUND AARHUS BUGT

A. NY FYRBAAKE LÆSØ RENDE
B. FÆRGERUTE BAGENKOP-KIEL
C. MINEFUND HIRSHOLMENE
D. MINEFUND AARHUS BUGT

B.FÆRGERUTE BAGENKOP-KIEL
C.MINEFUND HIRSHOLMENE
D.MINEFUND AARHUS BUGT

C.MINEFUND HIRSHOLMENE
D.MINEFUND AARHUS BUGT

D.MINEFUND AARHUS BUGT

UDSEJLET DISTANCE
5259 SM

5259 SM

2.
34

100

#2°

På Artilleriskolen Sjællands Odde er der foretaget en våbenmæssig udbygning, således at uddannelsen af de første besætninger til PEDER SKRAM-klassen kan gennemføres.

Saneringen af Flådestation Grønnedal påregnes stort set afsluttet med udgangen af denne sommer (Figur 10).

På Færøerne er der nu med ibrugtagningen af den nye kasernebygning skabt tidssvarende forhold for personalet (figur 11).

En stærkt påkrævet udvidelse af Søværnets Kampinformations skole påregnes igangsat i den nærmeste fremtid.

Kasernen i Bangsbo Skov tages i brug i morgen af Søværnets Sergentskole og senere også af Søværnets Reserveofficersskole.

Marinekaserne København trænger til en gennemgribende sanering, men i første omgang må vi nøjes med at søge en forbedring gennemført inden for de mest nødvendige områder.

Udflytningen af flådestationerne af såvel lagre som virksomhed har i de forløbne år ikke fundet sted i tilstrækkeligt omfang. Der har været flere årsager til dette utilfredsstillende resultat, herunder en vis træghed i vort system. Søværnskommandoen har imidlertid opmærksomheden henvendt på disse forhold og vil søge hindringerne fjernet.

Det er således min opfattelse, at udnyttelsen af Flådestation Frederikshavn og Flådestation Korsør skal tilstræbes i størst muligt omfang:

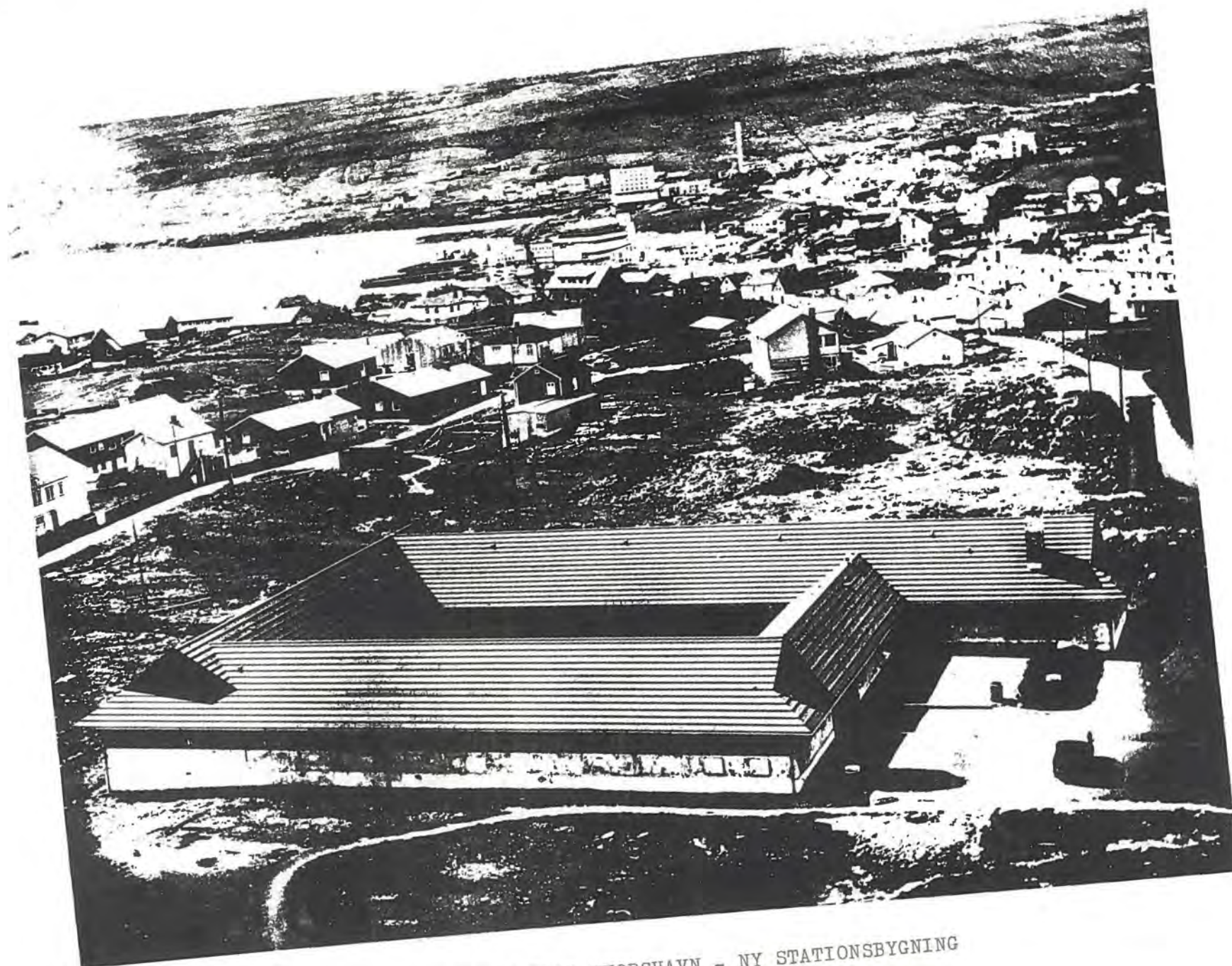
Dels på grund af det militært onskelige i at sprede beholdningerne og funktionerne, idet det kan blive skæbnesvangert at være afhængig af kun een base, der let kan blokeres, og

dels fordi Holmen omklamres mere og mere af storbyen, så udvidelsesmuligheder ikke eksisterer.

FIGUR 10

FLÅDESTATION GRØNNEDAL

MARINESTATION THORSHAVN - NY STATIONSBYGNING

I spørgsmålet om skibes basering indgår en hel del forskellige faktorer, idet et skib, når det er oplagt i sin udrustningsbase, bør have alle vedligeholdelsesarbejder m.v. udført ved den pågældende flådestation, således at kostbare, tidsrøvende og beredskabsredssættende forhalinger undgås. I overvejelserne indgår også spørgsmålet om mulighederne for eftersyn og reparation af skibe på andre værfter end Orlogsværftet.

PERSONEL.

Udover økonomien virker også personelsituationen begrænsende med hensyn til Søværnets virksomhed, og den gør det på to måder.

Dels sætter den stramme personelsituation grænse for udrustningernes antal, hvorfor det var ønskeligt, om der kunne skaffes mere personel til udfyldning af de værste mangler.

Dels sluger de personelbetonede udgifter, som tidligere omtalt, ca. 70% af Søværnets driftsbudget, og den ønskelige personelforøgelse vil selvfølgelig yderligere forøge denne procent.

Derfor tiltrækker personelområdet sig opmærksomheden i tilpasningsovervejelserne, og det er da også understreget i Forsvarsministerens retningslinier herom, at man bør være særlig opmærksom på muligheder for personelbesparelser.

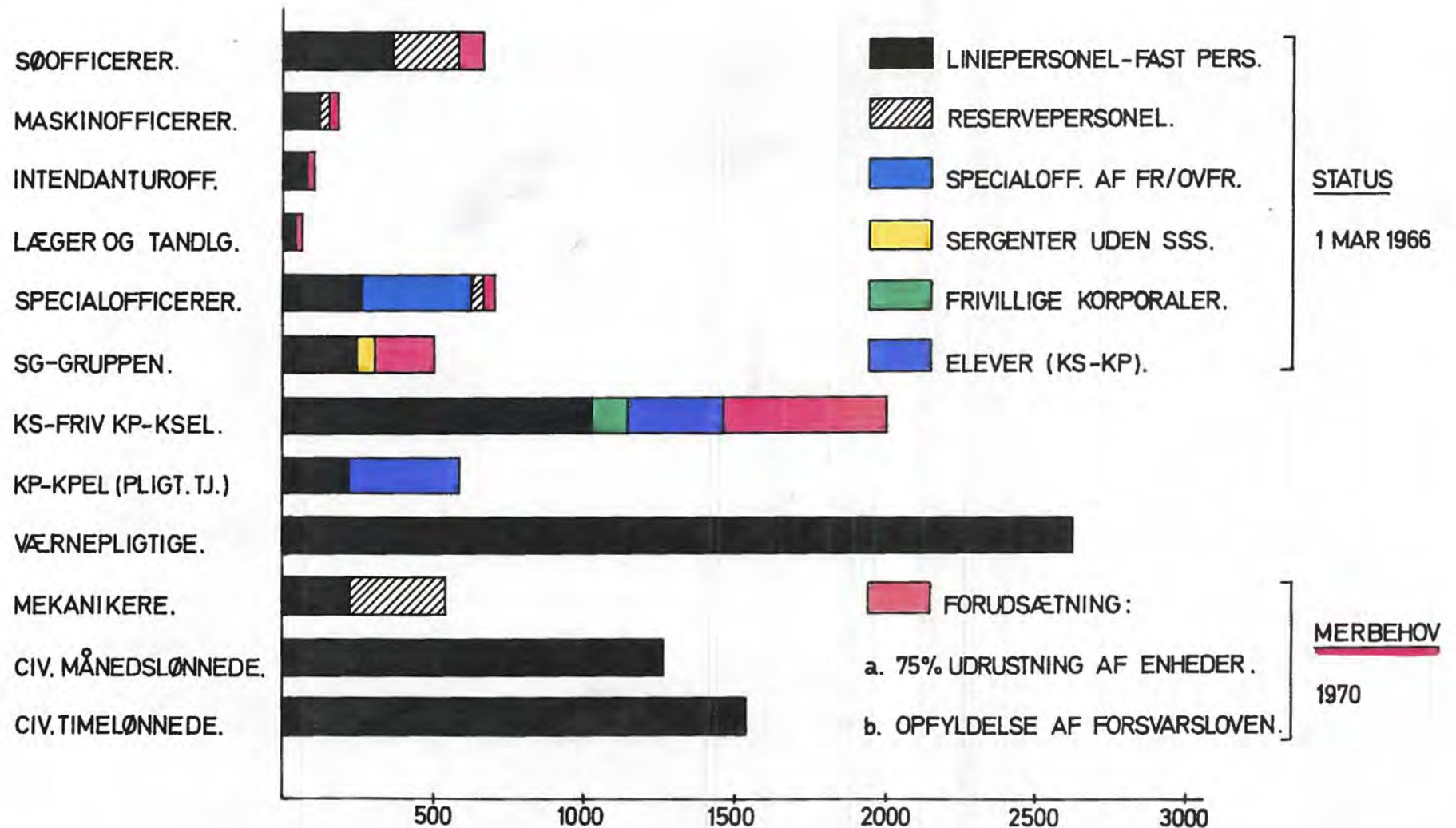
En foreløbig opgørelse af personelstyrken og merbehovet op til 1970, foretaget på grundlag af gældende bemandingsreglementer og Forsvarslovens styrkemål, ses på figur 12. Ved denne behovsopgørelse er den nuværende arbejdsområdefordeling forudsat.

- Oversigten viser de kendte mangler, der er særligt store
- i de yngre søofficersgrader,
 - for maskinofficerer,
 - og som er kritiske i sergentgruppen.

Det viste merbehov på ca. 600 mand i konstabelgruppen modsvarer nærligt af det antal korporaler og korporalselever, vi i dag har til pligtig tjeneste.

Manglerne er allerede mærkbare og er årsag til, at vi ikke har det antal enheder udrustede, som vi egentlig skulle, og at mange tjenestesteder ikke har det personel, som man kunne ønske, således at arbejdsbyrden er forøget. Desuden forhindrer den stramme personel-

SØVÆRNETS PERSONSTATUS 1 MAR 1966 OG -BEHOV 1970.

FIGUR 12.

situation, at personellet kan administreres så langsigtet og med den hensyntagen til den enkelte, som man gerne ville.

Det billede, der tegner sig, tyder således ikke på, at der kan opnås økonomiske besparelser ved at holde igen på rekruttering og uddannelse af personel.

Der er dog enkelte områder, hvor en begrænsning kan komme på tale. Det påregnes f.eks. at begrænse antallet af ingeniører, som uddannes til soløjtnant af reserven af teknikerlinien, og en begyndelse er gjort med det hold, der modte i februar i år, hvor vi kom ned på godt 50, og næste år regner vi med at reducere yderligere til ca. 35.

Et andet område er konstabeluddannelsen. Vi har for kort tid siden udleveret de første svendebreve, lærebreve og radiocertifikater inden for teknikerlinien. Denne linie har givet os et værdifuldt tilskud af kvalificeret menigt stampersonel, og den vil forhåbentlig også efterhånden give os sergenter, selv om det første hold skuffede i så henseende.

Operatorlinien har til gengæld vist sig at være mindre tiltrækkende, og måske bør løsningen være at uddanne alle konstabler efter teknikerliniens princip. Man bør imidlertid erindre, at denne uddannelse er særdeles kostbar, og selv om der sker en refusion af en del af udgifterne fra Forsvarets Civilundervisning, så sluger den instruktørpersonel, der undrages de operative enheder.

Derfor må der foretages en realistisk vurdering af hvor mange teknikerkonstabler, der bør uddannes, således at vi ikke antager flere unge ad denne vej, end vi har sagligt behov for og mulighed for at beskæftige ved kvalificeret arbejde.

SERGEANTPROBLEMET.

Den svigtende tilgang til sergentgruppen er kritisk og er uden tvivl Søværnets alvorligste personelproblem. Det er derfor tvingende nødvendigt at finde udvej for at øge tilgangen til denne gruppe.

Lad mig straks sige, at der ingen patentløsning findes, men bestræbelserne må gå ud på at forbedre så mange som muligt af sådanne forhold, som sergenterne skønnes med rette at have grund til at beklage sig over.

Som et af de første skridt vil der blive søgt indrettet 2-mands sergentluakafer i HERLUF TROLLE, idet der dog af hensyn til krigsbemanding vil være mulighed for at underbringe 3 mand pr. lukaf. Endvidere har Soværnskommandoen anmodet Soværnets Skibs- og Maskininspektion om at fremkomme med forslag til sanering af sergentbeboelsen i de eksisterende enheder.

Forsvarsministeriet er blevet anmodet om at godkende indførelsen af sergentmesser.

Seniorsergent-ordningen må udnyttes i højere grad, end tilfældet er i dag, således at den sergent, der ikke har anlæg for - eller som måske ikke er interesseret i - at gå specialofficersvejen, men som gerne vil fortsætte i Soværnet, kan antages som seniorsergent hvorved Soværnet får adskillige års nyttevirkning af ham. Desværre sætter de nugældende bestemmelser snævre grænser for antagelse og anvendelse af seniorsergenter, der ikke er håndværksmæssigt uddannet.

Ved en påtænkt revision af konstabelordningen overvejes det at skaffe teknikerlinien mulighed for at komme tidligere på Ser-gentskole.

En af sergenternes anstodsstene er, at de føler sig svigtet af specialofficererne. Der er her en åbenlys opgave og pligt for soofficererne:

- Dels at bakke sergenten op i hans bestridelse af tjenesten,
- dels at påvirke specialofficererne til at gøre det samme.

PERSONELØKONOMI.

Fjernelse af personelmanglen sker ikke blot ved at skaffe mere personel - rent bortset fra vanskelighederne herved.

Det, der først og fremmest må gores, er at sikre en rationel udnyttelse af det eksisterende personel og af den uddannelse, der er investeret i det.

Vi kommer ikke uden om en tilbunds-gående analyse af Soværnets samlede arbejdsplads, der gerne skulle resultere i en bedre kortlægning af denne, end tilfældet er i dag. Vi må ganske nøje vide

- hvilke job vi har,
- hvad de indeholder,
- hvilke krav de stiller til deres udøvere,
- og dermed hvem der skal bestride dem.

Med den pris på mandtimer og de uddannelsesomkostninger, vi har i dag, kan vi ikke tillade os at have overflodigt personel nogen steder eller at have overkvalificeret personel i forhold til arbejdets art.

En sådan analyse er et meget omfattende arbejde, og det vil ikke kunne gennemføres effektivt uden bistand fra de enkelte myndigheder og institutioner - en bistand, der først og fremmest må bygge på en objektiv og saglig vurdering af, hvad der er nødvendigt.

ARBEJDSOMRÅDEFORDELING.

Lad mig i denne forbindelse nævne det arbejde, der gøres i det såkaldte "14 januar udvalg" for Hærens vedkommende. Dette udvalg blev nedsat af Forsvarsministeriet i 1964 for

"at undersøge Hærens personelforhold for så vidt angår Hærens faste befalingsmandskorps og eventuelt fremsætte forslag til ændringer i den bestående ordning".

En betænkning foreligger endnu ikke, men Fællesorganisationen af officerer i Hæren og Specialgruppens Hovedorganisation har udarbejdet en skitse, der er fremsendt til Forsvarsministeriet med Hærkommandoens bemærkninger, og ministeriet har nylig medinddraget Soværnskommandoen og Flyverkommandoen samt de respektive personelorganisationer i et tilsvarende udvalgsarbejde.

Soværnskommandoen er endnu ikke gjort bekendt med "14 januar udvalgets" arbejde, men som det bl.a. fremgår af dagspressen, er man inde på tanken om, at der for Hærens vedkommende sker en kraftig udvidelse af specialofficerskorpset - bl.a. på bekostning af reserveofficerstallet.

Om Hæren herved vil kunne løse sine problemer skal være usagt, men det er givet, at Hærens løsning ikke umiddelbart kan overføres på Soværnet, hvis forhold på en række punkter er væsensforskellige fra Hærens.

En af de væsentligste stillinger, der i dag bestrides af soofficerer af reserven af navigationslinien, er vagtchefstjenesten; hvis specialofficererne skulle overtage denne, ville det kræve en endog betydelig udvidelse af den nuværende specialofficersuddannelse, hvilket ikke kan være rationelt.

Desuden ligger Soværnets største befalingsmandsbehov inden for aldersklasserne 25 til 35/40 år, og umiddelbart synes manglerne inden for dette område bedst dækket ved anvendelse af den nugældende reserveofficersordning bestående af personel til pligtig tjeneste og/eller på kontrakt.

Der er imidlertid andre tjenestoområder af mere teknisk betonet art, hvor det vil være naturligt at anvende specialofficerer frem for reserveofficerer, forudsat at de arbejdsområder, som specialofficererne herved må forlade, kan dækkes af andet personel, d. v.s. af sergentgruppen - og det må i den forbindelse anses for givet, at for tilgangsproblemerne for sergentgruppen er tilfredsstillende løst, kan der næppe ske nogen strukturændring af afgørende betydning.

AVANCEMENTSPROBLEMER.

Blandt de vigtige problemer, der vil komme på dagsordenen, er advancementsspørgsmålet, som var den direkte årsag til nedsættelse af "14 januar udvalget".

Det må erkendes, at vi desværre er kommet i den situation, at vi i Soværnet med nugældende normering og aldersgrænser vil have stærkt forringede advancementsmuligheder for visse grader og tjenestegrene - et forhold som Soværnskommandoen er meget opmærksom på.

Der kræves dels udveje, der kan afhjælpe den akutte situation, dels foranstaltninger, der kan forebygge, at vi igen kommer i en lignende situation.

Jeg håber, at arbejdet i det nu etablerede, udvidede "14 januar udvalg" vil bringe den for alle parter bedst mulige løsning.

Det såkaldte "klimaudvalg", der blev nedsat af Forsvarsministeriet den 8 dec 1964, beskæftiger sig blandt andet også med arbejdsområdefordelingen, men da de to udvalgs arbejde i øvrigt vil være en stor del af mine tilhørere bekendt fra kommandør Wolfhagens foredrag her i Selskabet for 14 dage siden, skal jeg ikke komme nærmere ind herpå.

UDKOMMANDOPOLITIK.

Noget af det, der naturligt må optage soofficerer mest, er udkommandopolitikken og de problemer, der ved udkommandoer kan opstå for den enkelte.

Soværnskommandoen vil fortsat tilstræbe en langsigtet personelplanlægning, der kan sikre stabilitet i udkommandobilledet med besked i god tid til personellet og udskiftninger på hensigtsmæssige tidspunkter.

Imidlertid vanskeliggøres dette dels af den stramme personelsituation, dels af de stadige ændringer i enhedernes udrustning og bemanning som nødvendigvis må ske, for at Soværnet kan tilpasses den udvikling, der finder sted i og uden for Forsvaret.

FORFLYTTELSE.

Et andet forhold er forflyttelsesprincippet.

Da bestemmelserne vedrørende udstationering og forflyttelse blev udarbejdet i 1960/61, argumenterede Soværnskommandoen imod forflyttelsesprincippet, idet man forudså de ubehagelige konsekvenser både for personellet og for personeladministrationen, som denne ordning ville få. Imidlertid blev bestemmelserne gennemført, og der må folgelig administreres i overensstemmelse med dem. En forflyttelse vil for den overvejende del af personellet indebære ulemper og problemer, og forflyttelsespolitikken må anlægges sådan, at disse ulemper bliver mindst mulige. Det er imidlertid nødvendigt, at vi anerkender og accepterer, at Soværnet har en del vigtige tjenestestoder uden for København.

KARRIEREPLANLÆGNING.

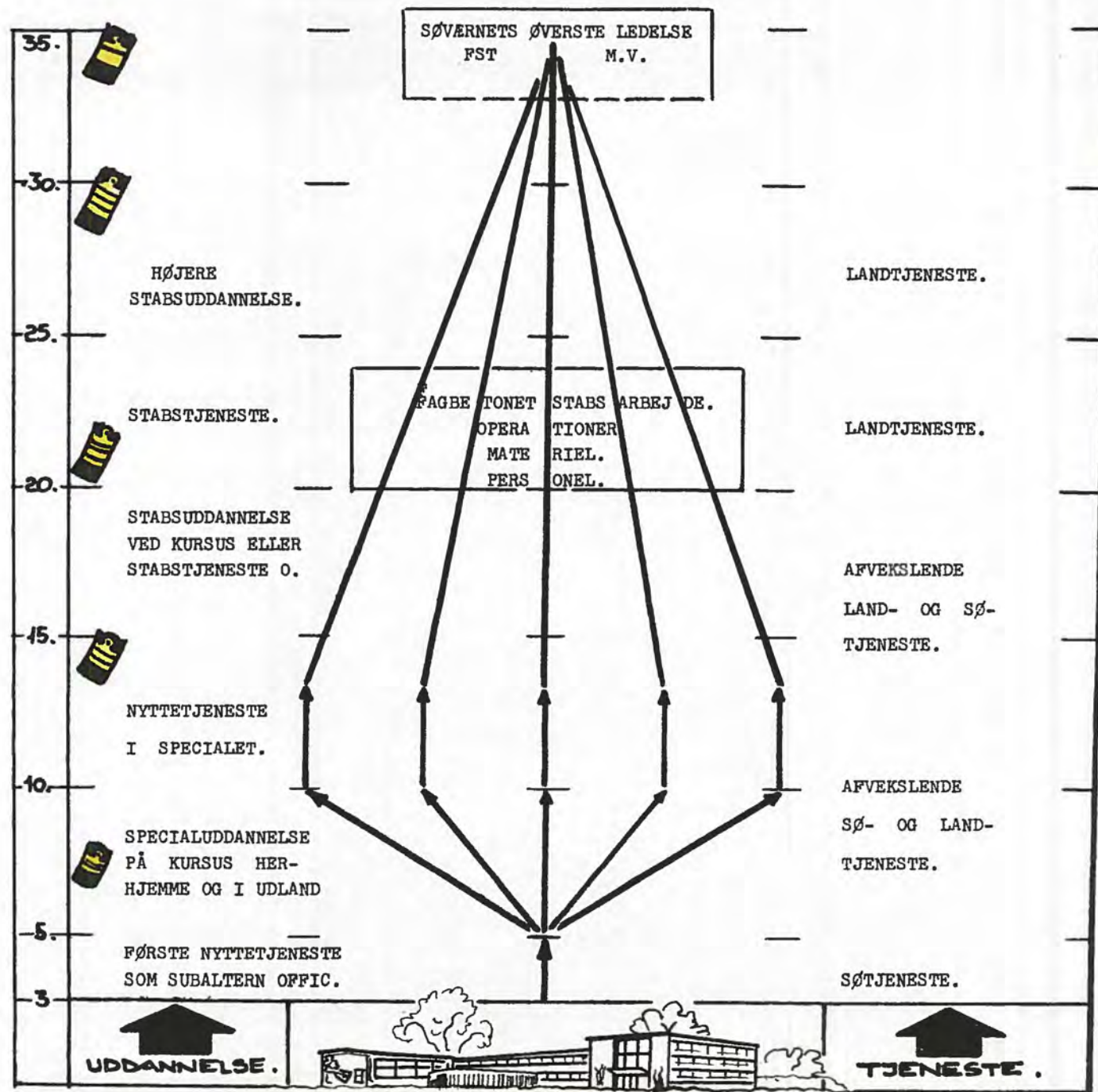
Et ofte kritiseret punkt, der også skal berøres.

Selv om der ikke karriereplanlægges for hver enkelt søofficer fra A til Z, så er vi dog i de senere år nået frem til en generel linie i karriereudviklingen som overholdes for langt den største part.

Systemet er forsøgt anskueliggjort på figur 13.

Det karakteristiske for søofficerens karriere er, at der på det fælles grundlag - Soværnets Officersskole - efter 1-2 års tjeneste til søs må ske en specialisering gennem kursus-uddannelse herhjemme og i udlandet.

Efter en periode, der kan variere en del i længde, må spejlet imidlertid for de fleste træde i baggrunden til fordel for det bredere overblik, der kræves i de højere og højeste ledende stillinger. Dette sker gennem stabsuddannelse enten ved stabskursus eller ved stabstjeneste.

FIGUR 13

Søværnskommandoen stiler i øvrigt efter at komme i gang med et dansk stabskursus ved Forsvarsakademiet i efteråret 1967, således at flere vil kunne få en egentlig uddannelse.

UDDANNELSESPOLITIK.

Det er klart, at der er en snæver sammenhæng mellem bemanding, udkommando og uddannelse. Bemandings- og udkommandopolitikken vil være bestemmende for uddannelsespolitikken.

Påvirkninger ude fra og fra udviklingen inden for Søværnet har da også medført, at der i dag er flere uddannelsesspørgsmål, der trænger sig på. Jeg skal blot nævne en revision af officersuddannelsen og en afpudsning af konstabelordningen.

Søværnskommandoen er derfor i øjeblikket, til afløsning af det hidtidige skoleudvalg, ved at etablere Søværnets Skole- og Uddannelsesråd, for hvilket chefen for Søværnsstaben vil blive formand, og hvori Søværnsstaben, hovedskolerne, specialtjenesteinspektørerne og Søværnets operative Kommando vil blive repræsenteret.

Uddannelsesrådet får følgende opgaver:

- Udformning af Søværnets uddannelsespolitik, -målsætning, omfang, forløb og koordinering,
- langsigtet vurdering af behov og krav til uddannelse,
- at orientere sig om udviklingen i samfundet og i andre mariner inden for uddannelsesområdet, samt
- udarbejdelse af nye - eller revidere eksisterende - uddannelsesplaner.

Jeg tillægger etableringen af dette råd meget stor betydning, idet det navnlig på uddannelsesområdet vil være påkrævet at holde en rolig udvikling i gang ved stadig ajourføring af principper, planer og metoder.

SLUTNING.

Lad mig nu til slut søge at formulere en sammenfattende konklusion af mine bemærkninger om aktuelt i Søværnet.

Der kræves fortsat et effektivt beredskab, herunder omhyggelig overvågning af vore farvande - trods nuværende afspændte situation, som vel netop er fremkommet som en følge af den balance, NATO-beredskabet har medført.

Søværnets særlige opgaver vokser i omfang og forventes at kræve gradvis øget indsats, som i mulig udstrækning bør søges tilgodeset indenfor vort beredskabspotential.

Materielsituationen er trods enkelte akutte mangler ved at være god, men der er grund til at understrege, at vi atter har bevis for, at et søværns materielle opbygning tager lang tid at forbedre og at gennemføre. Et søværns karakter og struktur gør det med andre ord vanskeligt at foretage hyppige og kortfristede materielle tilpasninger til eventuelle svingninger i det udenrigspolitiske klima.

Den økonomiske situation er anstrengt. Sparsommelighed er påkrævet, og rationaliseringsmuligheder må holdes for øje.

Personelproblemerne er mangeartede og komplicerede, men deres løsning er en forudsætning for, at Søværnets øvrige dele kan virke.

Det samfund, vi er en del af, er jo præget af en stærk udvikling på alle områder, politisk, teknisk, socialt og økonomisk.

Det er derfor nødvendigt, at Søværnet fortsat tilpasser sig og holder sig på højde med denne udvikling. Vi må passe på ikke at blive hængende i det, der vitterligt er ude af pagt med tiden. Det kræver, at vi frigør os for vanetænkning, at vi er fremsynede og realitetsbetonede, at vi er villige til at påtage os det ekstra arbejde, det altid er at udvikle nye tanker, principper og metoder, samt at vi er stand til at samarbejde mod det fælles mål.

Ligesom imidlertid alt det nye, der i disse år vælter ind over os, kræver en kritisk vurdering, så skal vi ikke kritikløst kaste alt det gamle over bord. Der er stadig gode traditioner, som meget vel kan tilpasses de nye forhold, og der er militære og sømandsmæssige idealer, som kan og bør holdes i hævd.

I denne sammenhæng har søofficererne en stor opgave og et stort ansvar som ledere.

Jeg tænker i denne forbindelse specielt også på dette, at vore skibe bør holdes orlogsmæssigt udhalede, både hvad skibenes ydre og besætningernes militære og sømandsmæssige fremtræden angår.

Jeg ved, at der er lagt store arbejdsopgaver på personellet i dag; men der må også afsættes tid til at holde Søværnets ansigt udadtil i orden.

Den verden og tidsalder, vi lever i, stiller alle i ledende stillinger overfor store udfordringer til lederevner; men den giver også stor tilfredsstillelse for dem, der tager udfordringen op og klarer problemerne, således at opgaven at opretholde et effektivt søforsvar bliver løst.